

УДК 374.71

<https://doi.org/10.56122/..v2i2.251>

9-11. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN ETKENLERİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF AFFECTING FACTORS THE PROFESSIONAL PREFERENCES OF 9TH-11TH GRADE STUDENTS AND EXAMINATION ACCORDING TO CLASS LEVELS

Uzman Psk. Dan. Nazira ERNİSBEK KIZI

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, Bişkek, Kırgızistan. 1950y06102@manas.edu.kg

Doç. Dr. Erkan EFİLTİ

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Bişkek, Kırgızistan. erkan.efilti@manas.edu.kg / efilti71@gmail.com.

ORCID: 0000-0003-1158-5764

ÖZET

Araştırmanın amacı 9-11. sınıf öğrencilerinin meslek seçimi tercihlerini etkileyen etkenlerin belirlenmesi olarak belirlenmiştir. Belirlenen araştırma amacına ulaşabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Kırgızistan’ın, Narın ilinde yaşayan 9. 10 ve 11.sınıf lise öğrencileri olmak üzere toplam 45 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada veri toplamak için nitel araştırma yönteminden Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Bu görüşme formunda, tez danışmanı ile birlikte ilk olarak Türkçe taslak formu hazırlanmıştır ve uzman görüşü alındıktan sonra formda yer alan sorulara son şekil verilmiştir. Uygulamak için Kırgızca’ya çevrilmiştir. Kırgızca’ya çevrilen görüşme formu alan uzmanları tarafından kontrol edilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formu iki kısımdan oluşmuştur: kişisel bilgi formu ve görüşme türleri arasında yer alan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Kişisel bilgi formunda görüşmeye katılan öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı, ailedeki gelir durumuna yönelik yönelik tanımlayıcı sorular bulunmaktadır. Veriler toplanırken önce katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve katılımcıların onayı alınmıştır. Araştırma sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitelik analiz tekniğinden içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; 9-11.sınıf öğrencilerinin meslek tercihlerinde etkilendikleri etkenler şunlardır: Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu internette yaptığı araştırmalardan etkilendikleri. Daha sonra aile üyelerinden, çevresindeki insanlardan, kendi isteği olduğu için başkalarından etkilendiğinden, arkadaşlarından, okuldaki ders öğretmeninden, seçtiği mesleğin maaşının yüksek olmasından, çevresinden gördüğü yeni teknolojilerden, toplumdaki olaylardan ve izlediği filmlerden etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Meslek, Meslek Seçimi, Mesleki Gelişim.

*Bu çalışma ikinci yazar (E.E) nin danışmanlığın da birinci yazar (N.E) tarafından hazırlanan YL. Tezinden üretilmiştir.

ABSTRACT

The aim of the study was determined as determining the factors affecting the career choices of 9-11th grade students. In order to achieve the determined research purpose, descriptive research model from qualitative research methods was used. The study group consisted of a total of 45 students, including 9th, 10th and 11th grade high school students living in the Narın province of Kyrgyzstan. Semi-Structured Interview Form from qualitative research method was used to collect data in the study. In this interview form, firstly Turkish draft form was prepared together with the thesis advisor and after receiving expert opinion, the questions in the form were finalized. It was translated into Kyrgyz for application. The interview form translated into Kyrgyz was checked by field experts. The interview form used in the study consisted of two parts: personal information form and semi-structured interview form which is among the interview types. Personal information form includes descriptive questions about gender, class and family income status of the students participating in the interview. While collecting data, information about the research was given to the participants and the participants’ approval was obtained. In the analysis of the data obtained as a result of the research, the content analysis method from the qualitative analysis technique was used. As a result of the

research; the factors that affected the career choices of the 9th-11th grade students are as follows: The majority of the students were affected by the research they did on the internet. Later, it was concluded that they were affected by their family members, the people around them, because it was their own will and they were not affected by others, their friends, the teacher at school, the high salary of the profession they chose, the new technologies they saw in their environment, the events in the society and the movies they watched.

Keywords: Profession, Choice Of Profession, Professional Development.

GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin ilerleyişi insanların yaşamlarını hem olumlu, hem de olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle insanların teknolojiye daha çok zaman ayırması sezgisel olarak onların çevrelerinden kopmasına sebebiyet vermektedir. Aynı zamanda kişilerin yakın alanlarındaki mesleki tanımlarına mani olmakta ve kişinin içe kapanık olmasına neden olmakla birlikte, kendi özellikleri ile mesleklerin özellikleri arasında bir bağ oluşturabilmesini engellemektedir. Halbu ki kişilerin sağlıklı ve isabetli kararlar verebilmesi için öncelikle kendi yeteneklerinin farkında olmaları ve bu yeteneklerin hangi mesleklere uyumlu olduğunu, hangi mesleklerde ilgisini çeken özellikler olduğunu bilmelerine ihtiyacı olup, kişinin kendisi ve seçmek istediği meslekle bir bağlantı kuması gerekmektedir (Akıntuğ ve Birol, 2011).

Toplumsal yaşamda tüm insanlar meslek sahibi olma, bir iş yapma ve etkin olma ihtiyacı hissederler. İnsanların yaşam arasında en kuvvetli bağ “iş” olarak tanımlanmaktadır. Freud’un çalışmalarına göre, “iş, bireyin gerçekle bağlantısıdır.” Bu durum yıllardır devam etmiştir. İşin manası değişse de, yaşam şartlarındaki önemi pek değişmemiştir. İş yaşamın merkezindedir. Bu yüzden tanıştığımız kişiye ilk sorduğumuz soru genellikle “Ne iş yapıyorsunuz/ mesleğiniz nedir?” olur (Yeşilyaprak, 2012). Meslek, kişinin kimliğinin muhim kaynağıdır. Yanikkerem ve diğerlerine göre meslek, bireyin yaşam koşullarını kazanmak için yaptığı kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitim ile kazanılan bilgi, becerilere dayalı etkinlikler bütünü olarak tanımlanır. Meslek seçimi, bireyin tercih ettiği yani görmek istediği meslekler arasından birini ayırması ve buna girmesi için çaba göstermesidir. Bir insan mesleği seçmek ile yaşam tarzı konusunda da seçim yapmış olur (Sarıkaya ve Khorshid, 2009).

Clutter (2010), meslek seçerken kişileri en çok etkileyen unsurlardan biri olarak aile olduğunu savunmuştur. Çocukların meslek seçiminde ailenin sosyo-ekonomik durumunun önemli bir role sahip olduğu görülmüştür. Gerek aile ve gerekse çocuklar buldukları sosyo-ekonomik seviyenin üst, orta veya alt seviye olmasına bağlı olarak beklentilerini belirlemede ve buna uygun olarak meslekler tercih etmektedir. Meslek ve kariyer seçimi bireylerin yaşamındaki dönüm noktalarından biri, faydalı mal veya hizmet üretmek ve karşılığında bir gelir elde etmek için yapılan, belirli bir eğitimle kazanılan ve kuralları toplum tarafından belirlenmiş faaliyetler bütünü olarak tanımlanır (Kuzgun, 2011). Maslow’un sıralamasındaki üst basamaklarından biri insanın kendini gerçekleştirme ihtiyacı, bireyin hayatı boyunca yapacağı mesleğinde tatmin bulabilmesiyle ortadan kalkacaktır. Doyuma ulaşmak için, kişinin seçeceği mesleğin, fiziki ve psikolojik kişisel özelliklerine uygun olması gerekmektedir. Bir mesleği elde edebilmekle uzun ve yorucu eğitim çalışmasını yapabilmek için kişinin kendi kendini motive etmeye ihtiyacı vardır. Bunların kusursuz bir şekilde yürütülebilmesi, bireyin kendi yeteneklerine uygun olan mesleğin hangisi olabileceği konusunda bilgilendirilmesi ile mümkün olacaktır (Telman, 2006).

Lise çağındaki bireyler, meslek olarak seçecekleri alanları belirlemek ve meslekleri hakkında karar vermek durumunda olurlar. Meslek seçimi gencin, yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp, aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karar olduğu için çok önemlidir. Lise çağına gelmiş gençlerin böylece önemli bir karar vermek zorunda olmaları, mesleki gelişim görevlerini yerine getirmediği, doğru ve akılcı kararlar vermelerini zorlaştırır. Meslek seçimi, meslek gelişiminde yer alan mesleki gelişim görevlerini başarı ile tamamlama ve mesleki olgunluk düzeyi ile bağlantılıdır. Psikolojik danışmanlar, öğrencilerin mesleki gelişim evrelerinden hangisinde olduğunu ve mesleki olgunluk düzeylerini belirlemeleri, gerekli rehberlik programlarını hazırlamaları ve uygulamaları, gençlerin meslek seçiminde zorlanmalarını

ve doğru kararlar vermeleri açısından çok yararlı olacaktır. Araştırmamızın problem cümlesi olarak 9-11.sınıf öğrencilerinin meslek seçimi tercihlerini etkileyen etkenler nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı: 9-11. Sınıf öğrencilerinin meslek seçimi tercihlerini etkileyen etkenlerin belirlenmesi ve sınıf düzeylerine göre incelenmesi. Bu genel amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 9-11.sınıf öğrencilerinin tercih ettikleri meslekleri niçin tercih ediyorlar?
2. 9-11.sınıf öğrencileri meslek tercihlerinde nelerden etkileniyorlar?
3. 9-11.sınıf öğrencileri meslekleri ne kadar tanıyorlar?
4. 9-11.sınıf öğrencilerinin meslekleri tanımalarına yardımcı olan unsurlar nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada seçilen modele, çalışma grubuna, veri toplama aracına, veri toplama sürecine, verilerin toplanmasına, verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma metodu kullanılmıştır. Yapılan araştırma; 9-10-11. sınıf öğrencilerinin sınıf düzeyine göre mesleki tercihlerini etkileyen etkenlerin incelenmesi amaçlandığı için durum tespiti yapılmıştır. Nitel araştırmalarda amaç ölçmekten ziyade derinlemesine ve ayrıntılarıyla incelenmesidir. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama araçlarının kullanıldığı, olayların ve algıların, gerçekliğe uygun şekilde ortaya konduğu” araştırma yöntem ya da modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Kırgızistan’da Narın ilinde yaşayan 9. 10. ve 11.sınıf lise öğrencileri olmak üzere toplam 45 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada amaca yönelik olarak, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Verilerin analizi

Araştırma sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veriler nitel araştırmalar içerisinde yer alan içerik analizine dayalı olarak çözümlenmiştir. Araştırmada görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizinde kodlama, verilerin kod ve temalara göre organize edilmesi aşamalarından oluşan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yazılı ve sözlü materyali sistemli bir analizi olup, söylenenin ya da yazılanın kodlanarak nicelleştirilmesidir (Balcı, 2004).

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin veri toplamaya dayalı olarak elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt amacı olan 9-11.sınıf öğrencilerinin tercih ettikleri meslekleri niçin tercih ettikleri ile ilgili bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. 9-11. Sınıf öğrencilerinin ifade edilen meslekleri tercih nedenleri.

	Cevaplar	n	%
G4,G12,G14,G15,G16,G18,G19, G2,G32,G45,G1,G23,G24,G26, G29,G37,G39	Bu mesleği sevdiğim için	17	31,1
G8, G11, G12, G5, G7, G20, G22	İlgimi çektiği için	7	15,5
G17, G36, G28, G30, G38,	Talep edilen bir meslek olduğunu için	5	11,1
G3, G10, G33, G27,	Diğer ülkeleri gezmek istediğim için	4	8,8
G13, G34	Ailemin tercihi olduğu için	2	4,4
G21, G43	İnsanlara yardım etmeyi seviyorum	2	4,4
G44, G25	Kimseye bağlı olmak istemediğim için	2	4,4
G41, G42	Topluma faydalı olmak için	2	4,4

G31	İnsanların hukuklarını korumak için	1	2,2
-----	-------------------------------------	---	-----

Tablo 1’de görüldüğü gibi seçtiği mesleği neden yapmak istediklerinin nedenlerin biri olarak görüşmecilerin bir çoğunluğu (%31,1) mesleği sevdiği için yapmak istediklerini belirtmişlerdir. “Seçtiğim mesleği sevdiğim için yapmak istiyorum” (G29), “Hoşuma gittiği için seçiyorum” (G4), “Çevirme işlerin yapmak hoşuma gidiyor” (G19). “Yeni üretim yapmayı ve dikiş işlerini yapmayı sevdiğim için seçmek istiyorum” (G23), “İnsanlarla iletişimde olmayı ve araştırma yapmayı sevdiğim için seçiyorum” (G32), “Yemeklerin çeşidini yapmayı sevdiğim için bu mesleği yapmak istiyorum” (G24).

Görüşmeciler (%15,5) seçtiği mesleğin ilgisini çektiklerini belirtmişlerdir. “Hayalimdeki meslek” (G7). “İlgimi çekiyor” (G22). Görüşmeciler (%11,1) talep edilen bir meslek olduğunu düşündüğü için bu mesleği seçmek istediklerini belirtmişlerdir. “Talep edilen bir meslek olduğunu düşündüğüm için bu mesleği seçmek istiyorum” (G17, G28, G30, G36, G38). Görüşmeciler (%8,8) diğer ülkeri gezmek istediği için yapmak istediklerini belirtmişlerdir. “Diğer ülkeri gezmek istediğim için seçiyorum” (G33). Görüşmeciler (%4,4) ailesinin ve kendisinin tercihi olduğu için bu mesleği yapmak istediklerini belirtmişlerdir. “Ailemin ve kendimin tercihim olduğu için bu mesleği yapmak istiyorum” (G13).

Görüşmeciler (%4,4) insanlara yardım etmeyi sevdikleri için bu mesleği yapmak istediklerini belirtmişlerdir. “İnsanlara yardım etmeyi seviyorum ve kimsenin hastalanmamasını düşündüğüm için doktor olmak istiyorum” (G21). Görüşmeciler (%4,4) kimseye bağlı olmadan kendi işini kendi yürütmeyi sevdiği için bu mesleği yapmak istediklerini belirtmişlerdir. “Kimseye bağlı olmadan kendi işimi kendim yürütmeyi sevdiğim için yapmak istiyorum” (G44). Görüşmeciler (%4,4) topluma faydalı bir meslek sahibi olmak için seçiyor olduklarını belirtmişlerdir. “Topluma faydalı bir meslek sahibi olmak için seçiyorum” (G42). Görüşmeciler (%2,2) insanların hukuklarını korumak için yapmak istediklerini belirtmişlerdir. “İnsanların hukuklarını korumak için yapmak istiyorum” (G31).

Araştırmanın ikinci alt amacı olan 9-11.sınıf öğrencilerinin meslek tercihlerinde nelerden etkilendikleriyle ilgili bulgular tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. 9-11. sınıf öğrencilerinin meslek tercihlerini etkileyen etkenler.

	Cevaplar	n	%
G3,G15,G18,G36,G23, G25, G28,G37,G38	İnternet	9	20
G9, G12, G13, G21, G34, G1, G26, G40	Aile üyeleri	8	17,7
G5, G32, G33, G35, G27, G30, G31	Çevremdeki insanlar	7	15,5
G10,G17,G7,G27, G39	Arkadaşlar	5	11,1
G14, G19, G43, G29	Öğretmenler	4	8,8
G8, G15, G20	Maaşının yüksek olması	3	6,6
G11, G42	Yeni teknolojiler	2	4,4
G45, G41	Toplumdaki olaylar	2	4,4
G22	İzlenen filmler	1	2,2
G4,G6,G16,G2,G44,G24	Başka şeylerden etkilenmiyorum	6	13,3

Tablo 2’de görüldüğü gibi meslek tercihlerinde en çok (%20) internette yaptığı araştırmalardan etkilendiklerini belirtmişlerdir. “İnternette yaptığım araştırmalardan etkilendim” (G38). Görüşmecilerin (%17,7) meslek tercihlerinde aile üyelerinden etkilendikleri görülmektedir. “Aile üyelerinden etkileniyorum” (G9). Görüşmeciler (%15,5) meslek tercihlerinde çevresindeki insanlardan etkilendiklerini belirtmişlerdir. “Çevremden etkileniyorum” (G5), “Çevremdeki tanıdık insanlardan etkileniyorum” (G27). Görüşmeciler (%13,3) kendi istekleri olduğu için başkalarından etkilenmediklerini belirtmişlerdir. “Kendi isteğim olduğu için başkalarından etkilenmiyorum” (G2). Görüşmeciler (%11,1) arkadaşlarından etkilendiklerini belirtmişlerdir.

“Arkadaşlarımdan etkilenmiyorum” (G39). Görüşmeciler (%8,8) okuldaki ders öğretmeninden etkilendiklerini belirtmişlerdir. “Okuldaki ders öğretmeninden etkileniyorum” (G43). Görüşmeciler (%6,6) seçtiği mesleğin maaşının yüksek olmasından etkilendikleri görülmektedir. “Seçtiğim mesleğin parası (kazanacağım maaşı) etkiliyor” (G8, G15, G20). Görüşmeciler (%4,4) çevresinden gördüğü yeni teknolojilerden ve toplumdaki olaylardan etkilendikleri görülmektedir “Çevremden gördüğüm yeni teknolojilerden etkilenmişim” (G42). “Toplumdaki olaylardan dolayı etkilenmişim” (G41).

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan 9-11. sınıf öğrencilerinin meslekleri ne kadar tanıdıklarıyla ilgili bulgular tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. 9-11.sınıf öğrencilerinin meslekleri ne kadar tanıdıkları.

	Cevaplar	n	%
G3, G8, G11,G12, G14, G15, G17, G18, G19, G2, G5, G7, G20, G32, 36, G43, G45. G1, G23, G25, G26, G27, G37, G38, G41,	Meslekleri iyi derecede tanıyorum. Yeni bilgileri araştırıyorum.	25	55,5
G4, G6, G9, G10, G13, G16, G21, 22, G33, 34, G35, G44, G24, G28, G29, G30, G31, G39, G40, G42	Meslekleri orta derecede tanıyorum. Kendi seçtiğim meslekten başka meslekleri araştırmıyorum.	20	44,5

Tablo 3’te görüldüğü gibi meslekleri iyi derecede tanıyor olanların (%55,5) yeni bilgileri araştırıyor olduklarını belirtmişlerdir. “Meslekleri iyi derecede tanıyorum. Yeni bilgileri araştırıyorum” (G38). Görüşmecilerin meslekleri orta derecede tanıyor olanların (%44,4) kendi seçtiği meslekten başka mesleklere önem verip fazla araştırma yapmadıklarını belirtmişlerdir. “Meslekleri orta derecede tanıyorum. Kendi seçtiğim meslekten başka meslekleri araştırmıyorum” (G34).

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan 9-11. sınıf öğrencilerinin meslekleri tanımalarına yardımcı olan unsurların neler olduğuyla ilgili bulgular tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. 9-11. sınıf öğrencilerinin meslekleri tanıma kaynakları.

	Cevaplar	n	%
G4, G12, G14, 15, G17, 18, G2, G5, G7, G20, G21, 32, G33, 35, G1, G6, 23, G24, G25, G26, G27, G28, G31, G37, G38, G42	İnternet	26	57,7
G8, G14, G16, 19, G43, G45, G1, G29, G39,	Öğretmenler	9	20
G9, G10, G11, 12, G13, G40,	Aile	6	13,3
G36, G44, G30,	İnsanların anlattıkları	3	6,6
G3, G34, G41	Arkadaşlar	3	6,6
G16, G22,	Diziler ve ya filmler	2	4,4

Tablo 4’de görüldüğü gibi meslekleri tanımalarına yardımcı şey olarak en çok (%57,7) internet olduğunu belirtmişlerdir. “İnternet” (G2, G5, G7, G14). Görüşmeciler (%20) meslekleri tanımalarına yardımcı olan unsurun öğretmenler olduğunu belirtmişlerdir. “Öğretmenler”(G8, G14, G29). Görüşmeciler (%13,3) meslekleri tanımalarına yardımcı olan unsurun ailesi olduğunu belirtmişlerdir. “Ailem” (G9, G10, G11, G12, G13). Görüşmeciler (%6,6) meslekleri tanımama yardımcı unsurun çevresindeki tanıdık insanların hayat tecrübelerinin anlattıklarından etkilendiklerini belirtmişlerdir. “Çevremdeki tanıdık insanların hayat tecrübelerinin anlattıkları meslekleri tanımama yardımcı oldu” (G40). Görüşmeciler (%6,6) meslekleri tanımalarına yardımcı olan unsurun arkadaşları olduğunu belirtmişlerdir. “Arkadaşlarım” (G3). Görüşmeciler (%4,4) meslekleri tanımalarına yardımcı olan şey olarak diziler, filmler olduğunu belirtmişlerdir. “Diziler, filmler” (G16).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

9-11. sınıf öğrencilerinin tercih ettikleri meslekleri niçin tercih ettikleri ile ilgili görüşlerinin analizinden elde edilen sonuçlara göre: Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu seçtiği

mesleği sevdiği için yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Daha sonra sırayla ilgisini çektiği için, talep edilen bir meslek olduğunu düşündüğü için, diğer ülkeri gezmek istediği için, ailesinin ve kendisinin tercihi olduğu için, insanlara yardım etmeyi sevdiği ve kimsenin hastalanmamasını düşündüğü için, kimseye bağlı olmadan kendi işini kendi yürütmeyi sevdiği için, topluma faydalı bir meslek sahibi olmak için, insanların haklarını korumak için yapmak istediklerini sonuçlarına ulaşmışlardır.

Kuzgun (2012) tarafından yapılan araştırmada, mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri tanımalarına etkisini araştırmıştır. Lise öğrencilerinin mesleki tercihlerinde ilgi ve yeteneklerini, ayrıca seçmeyi düşündükleri meslekleri ne derece tanıdıkları araştırılmıştır. Bu araştırmada öğrencilere yapılan mesleki rehberlikten sonra, öğrencilerin kendilerini ve seçmeyi düşündükleri meslekleri daha iyi tanıdıkları bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen sonuçları Kuzgun’un araştırması desteklemektedir.

9-11. sınıf öğrencilerinin meslek tercihlerinde nelerden etkilendikleriyle ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlara göre: Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu internette yaptığı araştırmalardan etkilendiklerini belirtmişlerdir. Daha sonra sırayla aile üyelerinden, çevresindeki insanlardan, kendi isteği olduğu için başkalarından etkilenmediği, arkadaşlarından, okuldaki ders öğretmeninden, seçtiği mesleğin maaşının yüksek olmasından, çevresinden gördüğü yeni teknolojilerden, toplumdaki olaylardan ve izlediği filmlerden etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Efiti (2007) ’in araştırmasına göre öğrencilerin tercihinde ailenin etkisi oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Efiti’nin çalışması bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Bozgedik’in (2017) yaptığı araştırmasına göre lise öğrencilerinin %61,6’sı meslek ve üniversite tercihinde sadece kendi isteğinin etkili olacağını düşünmektedir. Lise öğrencilerinin %72,5’i yüksek gelir elde edebileceği bir mesleği seçmek istediğini düşünmektedir. Bu çalışmada elde edilen verileri Bozgedik’in araştırması desteklememektedir. Desteklememe sebebi örneklem grubu, çalışmanın yapıldığı ülke ve araştırmanın yapıldığı yıllar arasındaki farklılığın etkili olduğu düşünülmektedir.

Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi’nin (2011) yaptığı araştırma sonucuna göre öğrencilerin meslek seçimini etkileyen faktörleri araştırılmıştır. Buna göre, öğrencilerin yüzde 33,81’i, bölüm seçimi yaparken öncelikli olarak kazanç durumuna ve iş bulma kolaylığına, yüzde 19,34’ü ilgi-yeteneklerine, yüzde 10,45’i ise toplumdaki saygınlığa önem veriyor. Bu çalışmada elde edilen veriler bu araştırmayı desteklememektedir. Desteklememe sebebi örneklem grubu, çalışmanın yapıldığı ülkedeki ortalama kazanç ve araştırmanın yapıldığı yıllar arasındaki farklılığın etkili olduğu düşünülmektedir.

Yılmaz’ın (2017) araştırmasına göre, öğrencilerin mesleki seçimlerini en fazla mesleğe duydukları ilginin etkilediği, bunu sırasıyla üniversite sınavından alınacak puanın, bireysel yeteneklerinin, iş bulma kolaylığının, mesleğin toplumsal saygınlığının, mesleğin maddi kazanç durumunun, aile etkisinin, mesleğe ait eğitimin kolay olmasının ve çevre etkisinin takip ettiği sonuçlarına ulaşmıştır. Araştırmada öğrencilerin mesleki seçimlerini en az çevrenin (arkadaş, öğretmen vb.) etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada ise öğrencilerin meslek seçimlerini en fazla mesleğe duydukları ilginin etkilediği, bunu sırasıyla maddi kazanç, aile ve statü takip ettiği sonucuna ulaşmıştır. Nalbantoğlu Yılmaz’ın araştırması yapılan bu çalışmayı desteklemektedir.

Kıyak (2006), lise son sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin meslek seçimlerini etkileyen ilk beş faktörü; iş güvencesi, insanlara faydalı olma, sosyal güvence, kolay iş bulabilme ve iyi bir maaş olarak belirlemiştir. Bu araştırmada ise öğrencilerin meslek seçimlerini en fazla maddi kazanç etkilerken, topluma faydalı olma en alt sırada yer almaktadır. Kıyak’ın araştırması yapılan bu çalışmayı desteklememektedir.

Dinç (2008) Türkiye’de yaptığı bir çalışmada aile ve arkadaş çevresinin meslek seçimi üzerinde etkisi olmadığını saptamışlardır. Dinç (2008), çalışmasında meslek yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerini tercih ederken, daha çok yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, mesleki bilgi ve beceri kazanma, sosyal statü elde etme gibi faktörlerin etkili olduğu sonucuna varmıştır. Money vd. araştırmalarında meslek seçiminde aile ve arkadaş çevresinin etkili olduğunu saptamıştır. Bu araştırmada da aynı bulguya ulaşılsa da aynı oranda olmadığı için araştırmayı desteklememektedir. Dinç’in araştırmasında meslek seçimlerinde maddi kazancın en çok

etkili olduğunu saptarken bu araştırmada maddi kazanç etkisi daha alt sıradadır. Araştırmayı desteklememektedir.

9-11. sınıf öğrencilerinin meslekleri ne kadar tanıdıklarıyla ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlara göre: Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu meslekleri iyi derecede tanıdıklarını ve yeni bilgileri araştırdıklarını belirtmişlerdir. Daha sonra sırayla meslekleri orta derecede tanıdıklarını ve kendi seçtiği meslekten başka mesleklere araştırma yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Kars ve diğerleri (2014) tarafından yapılan ve lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde karşılaştıkları sorunların belirlendiği çalışmada da öğrencilerin mesleki tercihlerini ilk sırada iş olanaklarının, ikinci sırada ilgi ve yeteneklerine uygunluğun, üçüncü sırada da ekonomik getirinin etkilediği belirlenmiştir. Bu araştırmada ise ilgi ve yeteneklerine uygunluğu ilk sırada gelirken, maddi kazanç onu takip etmektedir. Kars ve diğerlerin araştırması bu araştırmayı desteklememektedir.

Kuzgun (1982), mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri tanımalarına etkisini araştırmıştır. Lise öğrencilerinin mesleki tercihlerinde ilgi ve yeteneklerini, ayrıca seçmeyi düşündükleri meslekleri ne derece tanıdıkları araştırılmıştır. Bu araştırmada öğrencilere yapılan mesleki rehberlikten sonra, öğrencilerin kendilerini ve seçmeyi düşündükleri meslekleri daha iyi tanıdıkları bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen sonuçları Kuzgun’un araştırması desteklemektedir.

9-11. sınıf öğrencilerinin meslekleri tanımalarına yardımcı olan unsurların neler olduğuyla ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlara göre: Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu meslekleri tanımalarına yardımcı olan unsurun internet olduğunu belirtmişlerdir. Daha sonra sırayla öğretmenler, aile, çevresindeki tanıdık insanların hayat tecrübelerinin anlattıkları, arkadaşlar, diziler filmler olduğunu belirtmişlerdir.

Pekkaya ve Çolak’ın (2013) araştırmasına göre başta “İş Güvencesi” olmak üzere, “Meslek Kazançları” ve “Kariyer İmkânı”, öğrencilerin meslek seçerken en önem verdiği kriterler olarak belirlenmiştir. Bu süreci etkileyen etmenler; bireyin ailesi, ilişki kurduğu kişiler, okul öncesi ve okul içi eğitimi, bireyin ihtiyaçları, ilgileri, değerler sistemi, benlik kavramı, genel ve özel yetenekleri, diğer kişilik özellikleri, yaşadığı çevrenin özellikleri, toplumdaki mevcut iş alanları, istihdam koşulları, piyasadaki arz talep durumu vb. olarak sıralanabilir.. Pekkaya ve Çolak’ın araştırmasında “İş Güvencesi”, “Meslek Kazançları” ve “Kariyer İmkânı” önemini saptamıştır. Araştırma desteklenmemiştir. Araştırmanın yapıldığı ülke ve o ülkede bu kavramların öne çıkarılması araştırmadaki bu farklılığı öne çıkarmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre aşağıdaki öneriler verilmiştir:

1. Meslek seçiminde okulun önemli bir rol üstlenmesi özellikle öğretmenlerin yol göstermesi ve desteklemesi.
2. Okul öncesinden itibaren mesleklerle ilgili bilgilendirmeler yapılması.
3. Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri okul çağından itibaren tespit edilip o doğrultuda mesleki yönlendirmelerin yapılması
4. Mesleki rehberlik faaliyetleri aileleri de kapsayacak şekilde planlanmalı. Seminerler ve programlar yapılarak ailelerin ve öğrencilerin meslek seçimlerine yönelimleri artırılmalı.
5. Her eğitim kademesinde en az bir Psikolojik Danışman görevlendirilerek mesleki rehberlik faaliyetlerini organize etmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Akıntuğ, Y. ve Birol, C. (2011). Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Karar Verme Stratejilerine Yönelik Karşılaştırmalı Analiz. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41
2. Clutter, C. (2010). The Effects Of Parental Influence On Their Children’s Career Choices. Yüksek Lisans Tezi. Kansas State University, Manhattan.
3. Dinç, E. (2008). Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksek Okulu- Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma.
4. Efiltili, E. (2007). Mesleki Rehberliğin Meslek Seçimine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 23, Sayfa 23-42. Konya

5. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi, (2011). Öğrencilerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörleri <https://www.turkiyeegitim.com/ogrencilerin-meslek-secimini-etkileyen-faktorleri-arastirdik-30113h.htm> (15.02.2021)
6. Kars, V., Arslan, N., Erik, L., Avcı, N., Bucaktepe, P. G., Celepkolu, T. ve Şahin, H. A. (2014). Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların anksiyete ve depresyonla ilişkisi. Dicle Tıp Dergisi, 41(1), ss. 187-190.
7. Kıyak, S. (2006). Genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı kriterler. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir> (17.02.2021)
8. Kuzgun, Y. (2011). Mesleki rehberlik ve danışmanlığa giriş. Ankara: Nobel Yayıncılık.
9. Mooney, M., Glacken, M. ve O'Brien, F. (2008). Choosing nursing as a career: a qualitative study. Nurse Education Today, 28, pp.385-392.
10. Pekkaya, M. ve Çolak, N. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP ile Belirlenmesi. International Journal of Social Science. 6 (2), ss. 797-818.
11. Telman, C. (2006). Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi. İstanbul: Epsilon.
12. Yeşilyaprak, B. (2012). Mesleki Rehberlik Ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Pegem Akademi.
13. Абдыракунова Ж.С. (2016). «Мектеп бүтүрүүчүлөрдүн кесип тандоо процесси боюнча ата-энелердин пикирлери» Бишкекский Гуманитарный Университет http://kao.kg/images/stories/doc/i432_039.pdf (27.06.2021)
14. Харламов, И.Ф. (1997). Педагогика. Юрист, Москва, 3 изд.
15. Саматов, М. (2016). Кесип тандоо – тагдыр тандоого тете кадам. <https://barometr.kg/content329> (27.06.2021)